СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОР... ...ПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ — OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ | РІК XXXI. | Число 23. | Джерзи Сіті, Н. Дж., субота, 27. січня, 1923. | VOL. XXXI. | No. 23. | Jersey City, N. J., Saturday, January 27, 1923. | THREE CENTS

ЗА 18 ДНІВ

КІНЧИТЬСЯ ЗБІРКА НА ФОНД НЕГАЙНОЇ ДОПОМОГИ РІДНОМУ КРАЄВИ!

Українські громади: Візьміться сейчас до діла, щоб виконати сей народній обовязок, який на Вас полягає!

Поспішіться, аби до 12-ого лютого с. р. довершити 30,000-ний Фонд!

АМЕРИКА ПРИКАЗУЄ ПОВНУ МОВЧАНКУ СВОМУ ПРЕДСТАВНИКОВИ НА РЕПАРАЦІЙНІЙ КОМІСІЇ

ВАШІНҐТОН, 25. січня. — У відповідь на ряд питань, поставлених урядови ріжними сенаторами, секретар стейту Гюз вислав до сенатора Лоджа, голови сенатової комісії для заграничних справ, письмо, в котрім поясняє йому становище уряду на межинародних переговорах щодо відшкодовання алиятам зі сторони Німеччини.

Гюз відкриває в своїм листі ряд цікавих і досі публично незнаних фактів. З них найважнійший се той, що американський уряд яких 10 днів тому вислав був до Бойдена, свого неофіціяльного представника перед аліянтською репараційною комісією, приказ, аби він не виступав перед комісією з ніякими плянами від уряду так довго, поки він з урядом не порозуміється і не дістане виразного дозволу предложити плян.

Секретар Гюз ще раз підчеркує, що Бойдена плян, який він свого часу предложив на репараційній комісії, не мав одобрення уряду.

БОРА ХОЧЕ ЩЕ РАЗ ПРОБУВАТИ СВОГО ПЛЯНУ

ВАШІНҐТОН, 25. січня. — Сенатор Бора заявив, що він незадовго поставить назад своє внесення, котре він вніс був кілька тижнів тому назад, а котре він опісля відкликав, коли прихильні урядови сенатори заявили йому, що уряд поробив вже кроки, подібні до ним пропонованих, та що його резолюція може урядови принести лишень клопіт.

Внесення сенатора Бори домагалобся від президента Гардинга скликання межинародної конференції для економічних справ. Сенатор заявляє, що він прийшов до переконання, що він повинен відновити своє внесення, коли почув зміст листа секретаря Гюза до сенатора Лоджа.

ЗА АКЦІЄЮ АМЕРИКИ В ЕВРОПІ

СИНСИНАТІ, 25. січня. — Церковна конвенція південного Огайо взиває всіх сенаторів та конґресменів домагатися від президента Гардинга якоїсь рішучої участи Злучених Держав в конференціях, дотикаючих Европи. Резолюція згадує дві дороги: Лігу Народів та нову, межинародну конференцію для економічних та політичних справ.

МАЮТЬ ВІДНОВЛЮВАТИ АНГЛІЙСЬКО-АМЕРИКАНСЬКУ КОНФЕРЕНЦІЮ В СПРАВІ ДОВГІВ

ВАШІНҐТОН, 25. січня. — Американські урядники висказують надію, що англійські представники на межинародну англійсько-американську конференцію, котра відбулася недавно в Вашінґтоні для справи сплати англійських воєнних довгів, а котра покінчилася безуспішно, приїхавши до Англії, переконають уряд про слушність американського становища та що вони повернуть незадовго на нову конференцію, котра увінчається успіхом. Англійські представники вже доїзджають до Англії.

УРЯД ПРО ПАЧКОВАННЄ АЛЬКОГОЛЮ ЧЕРЕЗ АМБАСАДИ

ВАШІНҐТОН, 25. січня. — Прогибіційний уряд предложив вже секретареви стейту звіт зі слідства в справі пачковання алькоголічних напитків за посередництвом одної амбасади у Вашінґтоні.

Прогибіційні урядники в своїм звіті подають, що змова на обходженнє прогибіційного закона була широко розгалужена і вони домагаються, аби уряд поступив остро з урядниками винуватої амбасади; радять вони, аби уряд виточив процес службі амбасади, та зажадав від держави відкликання своїх висших амбасадорських урядників, вмішаних в сю справу.

Котра се саме амбасада допустилася пачковання, сього уряд не зрадив. З огляду на те, що амбасадор Куби заперечував, що він нічого про справу не знає, підозрівають урядників його амбасади.

ВИЗДОРОВЛЕННЄ ПРЕЗИДЕНТА

ВАШІНҐТОН, 25. січня. — Президент Гардинг вже виздоровів з інфлюенци так, що міг нині назад почати урядованнє.

ПАЛАТА ПОСЛІВ ВИПРАВДУЄ МІНІСТРА СУДІВНИЦТВА

ВАШІНҐТОН, 25. січня. — Палата послів приняла нині 204 голосами проти 77 внесеннє судового комітету, щоби відкинути як нестійні всі закиди, піднесені проти генерального прокуратора (міністра судівництва) Догерті минесотським конґресменом Келером.

ШУКАЄМО 2,200 УКРАЇНЦІВ В АМЕРИЦІ.

Щоб докінчити збірку па Фонд Негайної Допомоги, треба знайти в Америці 2,200 Українців, які жертвували би ще по пять долярів на той Фонд. Ми звичайно говоримо, що нас в Америці кілька сот тисяч, хоч деякі кажуть, що нас малощо не мілїон. Та кілько нас не було би і то без огляду на це, чи більше чи меньше свідомих, то таки повинно найтись між нами ще 2,200 жертволюбивих і народній справі душею й серцем відданих людий, які не відмовили би нашому Правительству та Рідному Краєви ще й тої лепти, яка потрібна до довершення збірки Фонду Негайної Допомоги. Наша народня честь вимагає цего, щоб та збірка була довершена.

Честь кождої української громади і церкви в Америці, честь кождого українського товариства і кождого Українця з осібна, вимагає цего. щоб ми американські Українці дозбирали ту невелику збірку.

Маємо ще ДВА ТИЖНІ часу. Нехайже в тім часі постарається кождий вислати жертву від себе і бути одним з тих 2,200 свідомих Українців, яких пошукуємо. Нехай ще кождий з нас спонукає і других до жетрв та подбає, щоби наші місцеві товариства не відтягнулись також від жертви. Коли так зробимо, тоді день 12-го лютого с. р., в якім скінчиться збірка на Фонд, буде ще одним славним днем побіди ідеї української державности.

Жертви на Фонд слати на адресу:

DIPLOMATIC REPRESENTATIVE OF GALICIA,
411 Southern Bldg., Washington, D. C.

„КРИВІ КАЧКИ" НЕ ДАЛИ ОБНИЖИТИ ЦІНИ ЇЗДИ ТРАМВАЯМИ

ВАШІНҐТОН, 25. січня. — Сенат відкинув нині внесеннє, щоби комісії для публичної служби Колумбійського Округа не дати фондів так довго, поки вона не постарається о зниженнє ціни їзди трамваями до 5 центів. До упадку внесення причинилися передусім „криві качки", себто ті сенатори, що не були вибрані при послідних виборах.

ВИСЛАВ $275 ДО КРАЮ, ДІСТАВ $1.22

ТОРОНТО, Онт. (Канада), 16. січня. — Е. Ґавлік каже, що він 1919 р. зложив в офісі Ґ. Н. В. телеграфічної компанії 275 дол. щоб та вислала до його жінки в Польщі. Гроші, він каже, не були вислані і коли зажадав звороту то йому давали $1.22. як теперішну вартість за куплені в 1919 польські марки.

Справа оперлася о суд. Хто виграє — не знати.

СКЛАДАЄ ВИНУ НА ГОРІВКУ

Вілієм Ворен з Йорктавн, Ню Йорк, забив свого довголітнього приятеля, 60-літного старця Якова Касенберґа. Душегубства доконав вистрілом з рушниці. Доконавши вчинку, він побіг за полісменом, котрий, побачивши трупа, зараз арештував вбийника. Ворен говорить тепер, що він був пяний і зовсім незнає, як і чому він вбив свого товариша.

ЗАМОЙСЬКІ КАНДИДАТОМ НА МІНІСТРА ЗАКОРДОННИХ СПРАВ

„Хвиля" доносить: В парляментарних кругах говорять, що теку міністра закордонних справ у теперішньому кабінеті в найблищому часі одержить польський посол у Парижі Замойскі. Про утворенни нового парляментарного кабінету в найблизших місяцях не може бути мови.

ЗАКІНЧЕННЄ ПЕРЕСЛУХАННЯ В СПРАВІ КУ-КЛАКС-КЛЕНА

БЕСТРАП, Луизіяна, 25. січня. — Судові переслухання в справі вбийства Ричардса та Дениела нині покінчилися.

По скінченню переслухання прокураторія віддала справу до порішення великій лаві присяжних суддів, котра порішить, чи й кого обжаловувати за нарушеннє законів.

Підчас росправи суддя уділив острої догани адвокатови Ку-Клакс-Клена за те, що він закинув поліції, що вона буцімто муками примушувала свідків зізнавати проти Ку-Клакс-Клена.

Ґубернатор стейту видав ще раз заклик до населення стейту заховуватися спокійно.

СТЕЙТОВИЙ СЕНАТ ЗА СВІТОВОЮ КОНФЕРЕНЦІЄЮ

КОЛАМБАС, 24. січня. — Републиканський стейтовий сенатор Джан Френклин Берк вніс в сенаті стейтового парляменту резолюцію, після котрої стейтовий парлямент мавби просити президента Ґардинґа скликати межинародну конференцію для приверненния нормальних економічних відносин.

Провідники ріжних протестантських сект на своїй конференції також ухвалили подібний зазив до президента Гардинга.

АРЕШТОВАННЄ ПОЧМАЙСТРА В КАНАДІ ЗА КРАДІЖ $50,000

В Едмонтоні арештовано почмайстра Джорджа Армстронґа під закидом крадіжи з почти в литі 1919 р. 50,000 дол. Ся крадіж була викликала в тім часі велику сензацію. Гроші були паперові і їх пересилано пакунком з одного відділу Мерченте банку до другого.

Армстронґ є почмайстром в Едмонтоні через послідних 6. літ. Перед тим через два роки він був мейором міста Едмонтону За кратами говорить що зовсім невинуватий.

БУВШИЙ МЕЙОР ДІСТАВ СІМ ЛІТ ВЯЗНИЦІ

КЕЛҐАРІ, Алта, (Канада). — Дня 9. с. м. місцевий суддя Сандерс засудив Г. Е. Синнота, адвоката, на сім літ вязниці у Принс Алберт за нелеґальне присвоєння і зловживания фондів своїх клієнтів. Сума ним присвоєна і зужита на його власні потреби виносила 2,500 дол. а се 1.400 дол пані А. Суліван, а 1.100 дол. С. Гарвея.

Синнот був мейором міста Келґарі через два роки а послідного року був предсідателем шкільної ради.

ФРАНЦУЗЬКЕ ЗАНЯТТЄ РУРЩИНИ ВІДБИВАЄТЬСЯ НА АМЕРИЦІ

Новофундляндська леґіслятура займалася сими днями поважними клопотами зелізного промислу на острові, які виринули з того, що німецькі властителі вугольних підприємств в Рурщині з хвилею заняття округа Францією перестали замовляти новофундляндське вугля та зелізну руду. Наслідком відкликання контрактів в Новій Фундляндії замкнено всі копальні та викинено з роботи коло півтора тисячі робітників.

Новофундляндський премієр старається намовити підприємців відкрити наново копальні.

МИТРОПОЛИТ ШЕПТИЦЬКИЙ В РИМІ

Дня 22. грудня, 1922, митрополит Шептицький виїхав був з Відня до Риму ,де мав бути дня 24. грудня м. р. на послуханню у папи римського Пія XI.

Тепер митрополит Шептицький знову вернеться до Відня, відки імовірно вдруге вибирається до Риму.

З Риму має поїхати до Галичини разом з канадійським єпископом Н. Будкою.

ФРАНЦУЗИ ЗВЕРТАЮТЬ ГАРМАТИ НА ЦИВІЛЬНЕ НАСЕЛЕННЄ ОКУПОВАНОГО НІМЕЦЬКОГО МІСТА

ЕССЕН, Німеччина, 25. січня. — Місто Ессен є тепер осередком великої німецької агітації. Нині зібрались були тисячі народу на зелізничій стації і перед „углевим синдикатом" та проголосили Фрідріха Тіссена другим Бісмарком.

Покищо демонстранти співають тільки німецькі патріотичні пісні і викрикують проти французьких окупантів, але загальний настрій німецької публики такий, що найменьший випадок може викликати вибух.

Французи сподіваються вибуху бучі і револьти і тому ладяться давити заворушення острими переслідуваннями і карами.

Вони уставили кругом міста великі гармати, яких ціль звернена на головні осередки міста.

В сих місцях, на котрі звернені дула гармат, Французи не держать ані свого війска ані своїх урядовців.

ФРАНЦУЗИ ХОТЯТЬ ОСТАТИСЬ В РУРЩИНІ ДВА РОКИ

ПАРИЖ, 25. січня. — Французьке правительство рішило держати долину Рур найменьше два роки у своїй окупації. Длятого воно приготовляється на довший побут в німецькій країні угля.

ФРАНЦІЯ ВИДАЄ 60,000 ДОЛЯРІВ ДЕННО НА ОКУПАЦІЮ РУРЩИНИ

ПАРИЖ, 25. січня. — Премієр Пуанкаре предложив у фінансовій комісії французького парляменту домаганнє, щоби ухвалено 45,000,000 паперових франків на окупацію долини Рур в січні і лютім с. р. Окупація коштує денно 900,000 франків, то є около 60,000 долярів.

АНГЛІЯ ХОЧЕ ЗАБИРАТИ СВОЄ ВІЙСКО З НІМЕЧЧИНИ

ЛОНДОН, 25. січня. — Нині збирається на сесію британський мінїстерський кабінет для обговорення справи відкликання британського війска з окупованої німецької надренської провінції.

ЗЕЛІЗНИЧИЙ СТРАЙК В ДОЛИНІ РУР

ДІССЕЛДОРФ, Німеччина, 25. січня. — Німецькі зелізничі робітники нині виконали загрозу і перевели зелізничий страйк в цілій окупованій долині Рур.

Доразу станув весь зелізничий рух і все життє в Рурщині було спаралїжоване.

СТРАЙК В РУРЩИНІ ШИРИТЬСЯ

ЕССЕН, Німеччина, 25. січня. — Німецькі телеграфічні, телефонічні і почтові робітники в Рурщині повідомили французьку окупаційну владу, що приступають до загального страйку.

ВЛАСНИКИ КОПАЛЕНЬ УГЛЯ В РУРЩИНІ ХОТЯТЬ ПЛАТИТИ СТРАЙКАРЯМ

ЕССЕН, Німеччина, 25. січня. — Власники копалень угля в долині Рур постановили на нараді, що заплатять всім робітникам, котрі будуть страйкувати вчасі французької окупації за весь страчений час.

ЗАСУДИ НА КАРИ ФРАНЦІЇ НЕ ПОМАГАЮТЬ

ЕССЕН, Німеччина, 25. січня. — Німецьких промисловців, яких вчера засудив французький воєнний суд в Майнц на грошеві кари, вже випущено на волю.

Німецька публика уладила увільненим величезну маніфестацію.

Демонстранти відтак великою товпою проходились улицями і співали німецькі патріотичні пісні. Спосеред товпи падали ворожі оклики в сторону французького війска, яке спокійно приглядалось демонстрації.

Увільнений з тюрми власник копалень угля Фрідріх Тіссен заявив, що він і його приятелі ані не заплатять Французам кари, ані не доставляти-муть угля, і загалом не будуть співділати з Францією і Бельґією проти волі німецького правительства.

ПОЛЬСЬКІ І ЧЕСЬКІ СТРАЙКОЛОМИ

ПАРИЖ, 25. січня. — Польське правительство обіцяло Франції прислати углевих робітників з Горішнього Шлеска до Рурщини, а чеськословацьке правительство обіцяло прислати туди своїх копальняних інжинірів.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сити і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 496 Montgomery. Гол. У. Н. Союза: 1888 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

УГОДА В ПРОМИСЛІ МЯГКОГО ВУГЛЯ.

В середу сполудня підписано в Ню Йорку угоду межи представниками майнерської юнії та представниками властителів копалень мягкого вугля. Хоча угода відноситься лишень до мягковугольних копалень в трох стейтах: Илинойс, Индияні й Огайо, котрі добувають річно всего 250 мілїонів тон мягкого вугля або коло 36 процент (малощо більше як одну третину) всего мягкого вугля, добуваного річно в Злучених Державах, мимо сього заключена угода має велике значінне, більше, як се можнаби вносити з невеликої скількости обнятого угодою вугля.

Наперед, хоча угода відноситься лишень до частини вуглевих теренів Злучених Держав, вона буде мати велику вагу й для необнятих умовою теренів, бо майнери по других вуглевих округах певно не будуть від того, щоби наставати на такі самі права, які добули собі майнери з трох згаданих стейтів. Се виразно признає Джан Луис, голова майнерської юнії, котрий має найбільші заслуги коло заключеної угоди. Американський уряд, коли справа в якийнебудь спосіб оперлася на нього, теж буде наставати на розширеннє нюйорського контракту на всі другі терени хочби лише на домаганнє підприємців, що підписали нюйорську угоду, в котрих інтересі лежить тепер, аби підприємці в других теренах не платили робітникам менче, як платять вони.

Має нюйорська угода певне значінне також для майнерів твердого вугля. Має вона те значінне тому, що нюйорська угода задержує для майнерів мягкого вугля ті самі умови праці та заплати, які були поміщені в попереднім контракті, що виходить з кінцем марта сього року. Значить, майнери мягкого вугля добилися задержання таких самих умов, яких вони добилися великим страйком пів року тому назад. Остає і основна робітнича заплата, котра опирається на акордовій заплаті по $1,08 за тону або по $7,50 на день при роботі від дня; остає восьмигодинний день праці та шестиденна робота на тиждень; і система відчековання („чек-оф систем"), після котрої підприємство має відтягати робітникови юнійну вкладку та передавати її само до юнії; і остають другі ґарантії, що контракт буде якслід виконаний, а всякі можливі непорозуміння межи сторонами відповідно полагоджені. Отсе задержаннє, усталеннє давних умов дає повну надію майнерам твердого вугля, що й в сьому промислі, коли з кінцем місяця вересня с. р. прийдеться відновляти антрацитовий юнійний контракт, і сі робітники не втратять ніякого добутого страйком права.

Ще одна сторона контракту може додавати надії вуглевим робітникам. Се постанова про час тревання нового контракту. Після нюйорської угоди, контракт заключений лишень на протяг одного року, тобто до 31. марта 1924. року. Через те він мігби викликати неслокій з приводу хиткости, короткотревалости. Через те він мігби робити вражіннє не мира, а хвилевого завішення оружа. Здаватися моглоб, що тут робітничі інтереси не були якслід захоронені. Однак, як показується з заяв юнійних провідників, вони не лишень не старалися заключити згоду на довший протяг часу, але й свідомо жадали заключення її лишень на рік. Причина такого поступовання юнійних представників лежить в тому, що на другий рік припадають вибори президента Злучених Держав, і юнійні провідники сподіються в такім році добитися від властителів кращих умов праці та заплати, бо, відомо, властителі, аби не дразнити робітників перед виборами, будуть мусіти з огляду на вибори ще більше попустити.

Наконець, межи добутки робітничої юнії треба зачислити також заходи нової угоди коло усталення руху в углевім промислі. Угода заздалегідь оглядається на конець обовязуючої сили підписаної тепер угоди, і просить субкомітет для умов праці скликати ще перед 8. січня 1924. року (себто на 3 майже місяці перед вигасненнем угоди) конференцію для застанови над новою угодою. Зміст сеї резолюції вказує на щире бажаннє теперішної конференції запобігти можливій перерві в добуванню вугля. Що представники робітників мають таке бажаннє, се самозрозуміла поява. Що, однак, і представники властителів копалень бояться перерви праці, се явище, яке можна пояснити лишень тим, що послідні вуглеві страйки дали підприємцям добру научку. Видно, не одні робітники потерпіли через страйк. Певно й підприємства мали свої втрати. Межи ними нема певно більшої втрати понад те, що серед американської суспільности завдяки робітничій агітації значно поширилося переконаннє, що вуглевий промисел буде недомагати так довго, як довго він буде находитися в приватних руках, та що одинокою, справді основною зарадою на хронічну недугу сього жизненного промислу є перебраннє його на власність та заряд всего народа. Залякані страшним для себе опиром властителі копалень хочуть видно показати суспільности, що й під приватним зарядом копальні можуть сповняти точно свою завданне достарчати суспільности необхідного топлива.

УКРАЇНСЬКІ ГРОМАДИ:---

ХВИЛЯ ЗОВЕ НАС СПОВНИТИ І ТЕПЕР НАШ ГРОМАДСЬКИЙ ОБОВЯЗОК ДЛЯ НАШОГО СТАРОГО КРАЮ, ЩО ВЕДЕ ТЯЖКУ БОРОТЬБУ ПРОТИ ЛЯЦЬКОЇ ОКУПАЦІЇ!

ТОЖ ЗБЕРІМСЯ СЕЙЧАС НА РАДУ ТА ПОСТАНОВІМ ТАКУ ПОМІЧ, ЯКУ ТІЛЬКИ МОЖЕМО ДАТИ, АБИ ДО 12-ОГО ЛЮТОГО, 1923, ДОВЕРШИТИ 30,000-ИЙ ФОНД НЕГАЙНОЇ ДОПОМОГИ!

ВСІ ВРАЗ, ВСЕ ВПЕРЕД, В ЄДНОСТИ ПОБІДИМО!

ЯК ПЕРЕВОДЖЕНО ВІЙСКОВУ БРАНКУ У СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ

Розписана польськими адміністраційними властями бранка до польського війська в днях від 10-23. грудня 1922 р. двох річників 1900 і 1901 р. відбулась у Східній Галичині при цілковитій абстиненциї українських призивних так, що польська окупаційна влада хопилась за репресійні засоби, щоби таким чином примусити Українців до виконання накиненого їм безправно обовязку ставлення до служби в польській армії. А як виглядали ті засоби найкраще виходить з цілої низки фактів, які подаємо за щоденною українською пресою. І так:

Львівська „Свобода" ч. 40. В Немилові пов. Радехів, відбулась 12. грудня 1922 р. військова бранка. Вже попеердного дня прийшло до села військо, яке на другий день зачало ловити хлопців в поборовім в віці. В їх руки попало трох, яких сильно побито визиваючи при тім обидливими словами. Те саме було в Радехові, де до побору не ставився ні оден Українець.

„Свобода" ч. 42. 11. грудня м. р. розпочалася в тернопільськім повіті бранка до польського війська, яка відбувалася при асисті польських військових та поліційних відділів. Розіслані скрізь по селах карні експедиції виловлювали призивних та відставляли їх до повітового міста перед асентерункову комісію. Село Козівка, поставило активний опір, коли військо і поліція силою зганяли призивних до поборів. Не найшовши їх арештували їх батьків, братів, сестер і т. д. — та держали цілу добу у місцевій коршмі. В такий спосіб вдалося їм зловити декількох призивних, яких опісля відставлено до Тернополя. Там всіх асентеровано та видано їм посвідки, що вони добровільно зголосилися до служби в польськім війську. Після перегляду старосто в Тернополі, покарало всіх призивних 8 дневним арештом а саме: Дмитра Хабла, Василя Петрика, Миколу Крушельницького, Йосифа Сорочинського, Петра Боднарчука, Михайла Задорожного, М. Ковальчука, Павла Балкова, Михайла Потіша, Петра Галушку, Петра Башняка, Василя Гарматія, Івана Дацка, Йосифа, Петра і Михайла Задорожних Михайла Собчишина, і Миколу Павлика.

На день 13. грудня 1922 р. мали зголоситись до побору призивні з села Книгиніч пов. Рогатин. Вони цього не зробили, тому командант поліційного постерунку в Книгиничах Левицкі „спровадив" до села військо з яким почав переводити в селі ревізії, за поборовими. Їх однак не найшли. В одній лишень хаті вдови Гелюнки Жиґаль, застали її сина Федя, якого силою намагались забрати зі собою до бранки. Колиж він заявив, що не є горожанином польської держави і тому не має обовязку служити в польському війську, почали бити його прикладами крісів та серед побоїв виволікли з хати на сани. Колиж на крик катованого збіглись сусіди та стануди в обороні Федя Жигаля, тоді поліціянти випустили свою жертву з рук та виїхали без нічого з села.

В селі Глушкові пов. Городенка — призивні відказались ставити до бранки тому, що як горожани іншої держави не мають обовязку військової служби у польській армії а добровільно служити в чужій армії не мають охоти. По такій заяві прийшло до села військо та силою забрало кількох призивних до бранки при чім тяжко побило Демкова, Івана Муляка, Дмитра Бойка, — Зловлених асентеровано.

На день 11. грудня 1922 р. заповіджена була бранка до польського війська для Товмача — міста і повіта. Цього дня ні оден призивний Українець не ставився, тому призвано військо яке розіслане по селах почало виловлювати поборових. І так в селі Петрилові на 30. призивних зловлено 6-ох, в Братишові — на 50 зловлено 24. В Антонівці ні одного, бо всі поскривалися в час. Дальше ловили поборових в Надорожній — в Гружці, Хотимирі — Озерянах і т. д. Хто дістався в руки війська, примушений був станути до бранки. В цілім повіті оперує баталіон піхоти, сотня кінноти, та поліція.

Львівська „Свобода" ч. 43. В днях від 11-16 грудня 1922 р. відбулася в повіті Богородчани військова бранка річників 1900-1901. Ні один Українець не станув до бранки добровільно. На села вислано військо і поліцію, які виловлювали призивних та силою доставляли до побору.

В деяких селах не вдалося їм зловити ні хочби одного хлопця. Доставленим силою і асентерованим видано посвідки, що вони: „добровольці польської армії".

Львівська „Свобода" ч. 47, з села Буянова пов. Журавно не станув ні один призивний Українець до бранки. Негайно вислано на місце військо. Оден відділ окружив село зі своїх сторін, обставив всі виходи зі села, кулеметами і сторожами а другий ввийшов в село по призивних, яких забрано силою та відставлено до повітового міста перед асентерункову комісію. Жінок, що боронили своїх синів арештовано а на ціле село наложено 2 мілїони марок польської контрибуції.

На село Дроговичі пов. Бібрка, яке не вислало призивних до військової бранки, наслано відділ війська і поліції в силі 20. людий який почав пошукування за поборовими. Ні одного з них не найшли, тому почали мститись на їх рідних батьках, братах, сестрах і т.д. Побили по лици і крісами по плеча: Івана Шоробуру, Івана Дудру, Йосифа Івана Ленишинів, Семана Ґурича, Луця Артима, та Гриця Ковальчука.

На день 11. грудня 1922 р. призначено військовий побір на повіт і місто Комарно. В цей день не зголосився ні оден призивний Українець до перегляду. Рішено стягнути їх силою і тому вислано військо і поліцію ловити новобранців. Мала їх частина впала в руки поліції прочі скрилися. Щоби приневолити і цих до бранки арештовано їх родини. І так: увязнено в Комарні 19. грудня Грицька Добровольського, Івана Губича, Йосифа Пасічника, Олену Тершаковець, і Євку Вигнанську; Дацишина Гринька за сина Андруха та побито його жінку Марію, Чаниша Василя, Ольхового Михайла, за сина Михайла Кодрубця Андруха, за брата Олексу, і Бея Михайла.

Львівська „Свобода" ч. 48. Цілий повіт Старий Самбір обсаджено військом і поліцією, які силою стягають призивних до військової бранки. З села Мшанець пов. Стар. Самбір не станув ні оден призивний. Тому 12. грудня 1922 р. спроваджено до села військо і поліцію. Під ніч цього дня жандарм Шалайко при помочі кількох жовнірів пішов по хатах шукати покликаних. Озлоблений безуспішністю своеї нагінки, став мститися над їх родинами і так: сеї ночі побив він слідуючих селян: Василя і Параску Заміщаків, Йова Москаля, Миколу Зубаля, Дмитра Когута, Ілька Стечковича, Павла Вовканича, Івана Ґерґаля, Юрка Петричковича, Ганусю і Андрія Пізнаків, Степана Вовканича, Петра Паращака, Михайла і Тацю 75 літну жінку Шевяків, Петра Сисина, Параску і Максима Бардиш, Василя Стечковича, Андрія Лимак, Івана Ґулу, Касю Волощак, Михайла Сисина і Касю Гірняк. Бив їх куди попало та богато з них мають важкі сліди від побоїв. Найтяжче побиво Михайла Дилина та Андрія Волощука. Оба вони серед того знущання давлені за горло стратили память а послідного вже омлілого ще дальше катував. Командант постерунку Химяк побив знов палицею Марту Петричкович.

В селі Козівці суд. пов. Козова, військо і поліція що впали в село за призивними тяжко побили селянина М. Смачилу його жінку і доньку. На 24 призивних зловили 12. і відставили до бранки в Козовій. Такі самі лови устроїло військо в селі Криве, при чому ограбили селян з вівса і сіна. В селі Таврові густювала військова карна експедиція, за це що призовні цього села не станули до бранки. В часі трусів за поборовими допускались жовнірі ріжних грабежей та насильств при чім побили в дикий спосіб жінку місцевого пароха о. Петрицького, яка находилась в відмінним стані.

Львівська „Свобода" ч. 49. В громаді Білій пов. Чортків на 94 призивних в ночі з 14. на 15. грудня 16 жандармів зловило 3-ох. Василя Суся, Андрія Беднарського та Михайла Гарасимкова. Пізнійше зловили ще 11, разом 14 між іншими Миколу Беднарського з а м і с т ь брата Івана, який с к р и в с я. На п о с т е р у н к у Миколу Беднарського побили і пустили. Перед Комісією ставилось 4-ох інші повтікали. Жандарми виловлюють, переводять ревізії. В громаді Білобожниця — пов. Чортків на 26 покликаних зловили жандарми 2 — Данила Руманого і Василя Павшока інші повтікали.

В громаді Угринь на 24 покликаних зловили 5-ох; в Швайківцях на 16 зловлено 3-ох; Ягольниця стара — обовязані в числі 27 мали явитися 12. грудня до бранки. В ночі прийшло вже до села 6. жандармів половили хлопців та відставили під ескортою до Чорткова.

В громаді Струсівка — в четвер 14. грудня мала відбуватися бранка. В ночі з середи на четвер прийшли до села жандарми та ходили по всіх хлопцях і приказали їм зібратися до громадської канцелярії до год. 7-ої. Виказаними до побору були: Антін Шкабар, Михайло Пивовар, Іван Стратій, Іван Гуменюк. О год. 7-ій ніхто з названих не ставився так, що пізнійше призвано військо, яке розкватерувалося у батьків у кождого покликаного. Жовніри жадали, щоби їм дати їсти мясо і т. д. а коли цього не дістали почали господарити по курниках; на жалобу Гуменюка, чи це так військо має робити сказали жандарми: „вольно, бо он хце есть, дайце сина до войска то забеже се войско і заплаціми за кури".

В ночі на 15. грудня жандарми робили ревізії у батьків покликаних та стріляли на постах. В селі Улашківцях на 35 покликах жандарми зловили 24, і відвели перед комісію. В селі Скородинцях на 7. покликаних зловлено 2. В цілім бережанськім повіті — урядують військові карні експедиції та відділи поліції і жандармерії. Скрізь переводять ревізії та пошукують за призваними, при чім допускаються ріжних надужить, насильств та побоїв. Українці до військової бранки не станули. До села Бучачки пов. Коломия впало в ночі на 21. грудня 11. жандармів забирати до війська „добровольців", що не ставились в приписанім часі до бранки. Мимо нічної пори годі було призваних відшукати. Розлючені жандарми впадали з криком до хат і мстилися на рідні призивних та побили: Михайла Цибуляка, Михайла Кульчицького, Івана Пернеровського та Івана Джамана.

Краю мій рідний, занедбаний краю,
Деж те сподіване щастя твое?
Крається серце від болю, одчаю,
Як тільки долю твою нагадаю —
Горе мое!

М. Вороний.

ДО ТИХ, ЩО ЗЛОЖИЛИ ПОЗИЧКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ОБОРОНИ.

Коли хочемо певно дійти до цілі і зібрати повних 30,000 долярів, тоді мусимо числити виключно на наші певні сили. Випробованими, свідомими і карними українськими громадянами в Америці треба вважати передівсім тих, які не відмовились від жертви на Позичку Національної Оборони. На тих-самих громадян числимо головно й тепер при збірці на Фонд. І колиб ті громадяни дали Фонд ОДНУ ТРЕТЮ того, що вони зложили на Позичку, то збірка на Фонд перейшла би 30.000 долярів. Розуміється, що цего не можна брати дослівно, бо деякі патріотичні одиниці дали вже попередно відносно до їх маєтку дуже великі жертви і не треба би використувати їх ідейности та патріотизму. Зате можна легко подбати про це, щоби КОЖДА ГРОМАДА зложила тепер на Фонд ТРЕТЮ ЧАСТЬ того, що зложила попередно на Позичку. Ті товариства і поодинокі громадяни по ріжних місцевостях, які зложили на Позичку дуже малі жертви, повинні зложити ще раз такісамі жертви на Фонд. Колиж ще притягнеться до збірки таких, що підчас Позички мимо найліпшої волі через безробітте чи з інших причин не могли зложити ніякої жертви, тоді буде можна легко зібрати таку суму, яка припаде на громаду.

То буде одинокий певний шлях. І коли пійдемо по нім, то зберемо певно 30,000 дол. на Фонд.

Українські громади! Погляньте на спис громад у Фонді Негайної Допомоги і коли оголошена там сума не відповідає третій частині того, що Ви зложили на Позичку Національної Оборони, підіпріть Ваші місцеві комітети, які збирають жертви на Фонд; дозбирайте чим скорше свою третину та перешліть її до:

DIPLOMATIC REPRESENTATIVE OF GALICIA,
411 Southern Building. Washington, D. C

ШКІЛЬНА ДІТВОРА НА ФОНД НЕГАЙНОЇ ДОПОМОГИ.

Українські школярі з Честер, Па., пересилаючи до Галицької Місії у Вашингтоні, Д. К., шість долярів на поміч Рідному Краеви, пишуть:

Прийміть і від нас малих школярів сю малу жертву на визволення тої дорогої землі, де наші тати і мами родились. Наші родичі росказують нам нераз про той далекий рідний край, до якого раді би разом з нами кождої хвилі вернутись. Росказують нам ще і дома, а також в нашій українській школі і в церкві про ті муки, які переходять наші брати і сестри в Рідним Краю. Тому, щоб їм хоч трошки допомогти, ми пійшли колядувати, а наколядувавши шість долярів, пересилаємо їх на Негайну Допомогу яко наш Різдвяний дарунок. Як будемо старші і будемо могти працювати, тоді будемо давати ще і від себе жертви.

Марія Бобак і Стефан Рубаш.

Др. Володимир Сіменович.

В СПРАВІ НАШОЇ ДЕРЖАВНОСТИ.

IV.

Український народний податок. Чи український державний податок?

Одну з причин я навів повисше про се, чи звати народній, чи державний податок?

Крім того в нашій шикаґовській громаді підносились голоси, що наше Правительство яко Правительство правно признане за таке Українцями, повинно виступити, яко дійсне Правительство і віднестись явно до цілого українського народу, до тих Українців, котрі його признають за свое, і наложити на потреби державні податок. Як я ще раз повторяю, не ходить о суму гроша, але ходить о ідею, ходить о те, щоб зміряти свої сили, переконатись, хто стоїть за ним, а хто проти нього.

Розуміється, що ми тут на еміґрації, де жиємо в много відраднійших обставинах, поможемо нашому Правительству, о скільки це тільки буде в наших силах, і готові зложити на ту ціль львину часть суми. І ми тут в Америці і наші браття в Канаді, в Бразилії та Арґентині. А старий край нехай дасть мінімальну суму. Хотяй би по марці, по короні, по марці польській, але нехай зложать, щоб ясно і не двозначно за документувати, що вони стоять при своїм Правительстві. В тій цїли наше Правительство повинно видати зазив, проклямацію, і завізвати весь а весь загал український до складання **державного податку** на загальний буджет державний. Розуміється, виняток становили би ті, що готові до активної оружної акції, — зе значить військо. Хто має платити, а хто ні, рішає Правительство В цей спосіб клич: „Своя Держава, своє правительство" спопуляризується серед мас цілого нашого народу.

Це був би перший крок до освідомлення загалу.

Це буде перша проба послуху, обовязку і повинности зглядом свого народу, зглядом Держави, зглядом Правительства. Через оплату, хотяй би одного цента на місяць, українська дитина від маленьку буде рости в свідомости, що вона є одиницею українського народу і що вона є українською дитиною, бо платить український державний податок.

Спопуляризувати ідею української державности серед широких мас народу, це є надзвичайно важне завданне нашого Правительства. А це легко дасться зробити, якраз через мінімальну оплату державного українського податку. Але цю ідею ніхто інший тільки наше Правительство повинно перевести в діло. Як ми податок назвемо народнім замісць державним, — то ми не спопуляризуємо ідеї нашої державности; не вбемо, що так скажу, в наші голові, що ми хочемо своєї Держави — „независимої української Держави".

Народ чи буде платити чи не буде платити податку, все остане народом. Але противно станеться з державою. Як ми не підпоможемо податком нашого правительства, воно упаде, а з ним упадає і Державність, ідея нашої Державности, наша незалежність.

Я додав сих кілька аргументів з наших засідань шикаґовського комітету на те, щоб оправдати, для чого ми приняли назву **державний податок** — замісць народній.

Ми думаємо, що якби всі громади в Америці, в Канаді, в Бразилії і в Арґентині щиро переняли ідеєю державного податку, ми були би всилі зложити маленькими лептами, але всі без винятку і стало плаченими податками — таку суму гроша, що наше Правительство мало би сталий свій буджет. І тоді не треба би давати вічних відозв по часописях із зазивами о поміч, бо всі видатки могло би наше Правительство покривати зі свого буджету. І так воно повинно бути, як ми хочемо дійсно зватись народом, а наше Правительство українським, чи західно українським Правительством.

Треба гроша на університет, на школи, на підмогу для активної акції в краю, на військо, на інвалідів, на всякі наукові, просвітні інституції, або сироти і т. д. і т. д., наше Правительство повинно на це мати відповідні фонди і воно всім тим повинно займатись, а не відозви по часописях.

Якби наш нарід бачив, що його Правительство не є мальованим правительством а дійсним; що воно має силу фінансову; що воно хотяй малими але все таки вистарчаючими фондами розпоряджає, то воно в очах свого народу і цілого світа набрало би престіжу сили і значіння.

Збудується церква нова,
Під небо знесеться,
Як істина вічне слово
На весь мір проллеться...

Куліш.

ДОПИСИ

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Велике віче в Ню Йорку, Н. Й.

В неділю, 21. с. м. пополудни, в великій сали „Народного Дому при Іст 6. вулици в Ню Йорку, відбулося велике політичне віче, скликане рухливою нюйорською Лігою америк. Горожан укр. Роду. Хоч віча в Ню Йорку звичайна вже річ — а навіть буває їх часом по два одної неділі: одно Ліги а друге конкуренційне — то одначе саля „Нар. Дому" була битком наповнена. Були й деякі з противників національного табору, котрі оден раз зачали навіть робити якісь „неартикуловані" оклики, коли їм слова референта не були до шмиги, але вмить затихли, як в їх сторону зблизились деякі мускулисті учасники віча. Безсильний в своїй злобі оден з тих „протестантів" думав пімститись в той спосіб, що на карточці, призначеній на грошеві заяви учасників, написав якусь дурну лайку та й підписався: „Лейба Комуніст". Ціла саля бухнуа сміхом, як з президії відчитано ту „заяву", бо автор її в своїй обмежности сам найліпше схарактеризував свою політичну віру. Дехто завважив, що ще ліпше пасувало-б: „Лейбин водонос".

Президію провадив голова нюйорської Ліги, п. Дембицький, а секретарвюав її секретар, п. Слюсарчук. Перший реферат про „міжнародне положенне а галицьку справу" мав д-р Цегельський, другий про „брайку в Галичині" д-р Галан, а третий про „потребу інформовання америк. опінії" виголосив п. Василь Кузів з Нюарку. Подавати зміст рефератів булоби за довго. Тому обмежимось на поданнє резолюцій, які принято одноголосно (Лейбова „опозиція" не сміла голосувати проти!).

До першої справи принято слідуючі резолюції, поставлені д-ром Цегельським:

1) Віче нюйорських Українців, відбуте дня 21. січня 1923 в сали „Нар. Дому" в Ню Йорку вважає, що теперішне грізне замішаннє в міжнароднім положенню в Европі видвигає з новою силою справу вирішення галицького питання та може зробити се вирішенне питанем найблизшої будучности.

2) Віче взиває тому всіх американських Українців згуртуватись та бути готовими до спільної акції і до напруження всіх наших сил, щоби сей важний момент не застав нас знов неприготованими та щоби ми використали його для визволення рідного краю.

3) Віче остерігає всіх америк. Українців, а зокрема всіх провідників народного руху, що злегковаженне чи занедбанне надходячого моменту та непідготовлення всіх наших сил може пімститися тяжко на будучині рідного краю.

4) Зокрема віче вказує на пекучу потребу підготовлення належними інформаціями америк. політичної опінії і правительства, щоби в разі участи Америки в ревізії Версайльского договору вона постояла за вирішенням галицького питання згідно з волею населення краю то є через утворенне галицько української републики.

Др. Галан поставив слідуючі резолюції:

1) Віче нюйорських Українців і т. д.... пересилає свій горячий привіт укр. молодежи в старім краю та признанне за її геройську боротьбу. Укр. молодіж, як-і вся старокраєва укр. суспільність достойно піддержують традицію несмертельної галицької армії, відбивши нове ляцьке насильство та даючи кровю своєю доказ, що вони високо несуть прапор укр. независимости. Честь Вам і слава, сини України. Гоніть ляцького орла, а Галицький Лев певно розтопче його ненажерну горлянку.

2) Віче протестує як найсильніще проти нового ляцького насильства і зломанне міжнародного права ляцьким урядом через насильну бранку у Галичині.

3) Віче взиває „Обєднанне", щоби воно дало як найбільшу матеріяльну поміч і захист тим що втікли перед польською бранкою за границю або пішли в тюрми — вважаючи їх членами нашої геройської армії.

Резолюції п. В. Кузева звучали:

Віче і т. д.... признає потребу безпроволочного інформовання амер. опінії, правительства і конґресу про галицьку і взагалі про укр. справу.

2) Тому віче признає конечність заложити в Ню Йорку Укр. Пресово-Інформаційне Бюро з днем 1. лютого с. р. та взиває Українців Ню Йорку і околиці поперти сю справу матеріяльно і морально.

3) Виконаннє сего віче доручає Лізі амер. Горожан укр. Роду в Ню Йорку.

Як сказано всі ті резолюції принято одноголосно. Збірка на фонд Інформаційно-пресового бюра дала 136 долярів. Віче закінчено гимнами: „Не пора" і „Ми гайдамаки", які відспівано з одушевленнем.

СЕНТРЕЛ ФОЛС, Р. АЙ.

Тов-о ім. Франка при роботі.

Невеличке наше товариство — усього кільканайцять членів. Число нашого відділу 93 в У. Н. Союзі. А однак в нашій місцевости є Українців около 300, як показалося тоді, коли збиралисьмо підписи до протесту проти Польщі. Це така байдужність, що не можна собі навіть уявити. На 300 людий усього яких десять зорганізованих! А якраз тепер є добра нагода. У. Н. Союз приймає без вступного аж до кінця лютого, а до товариства приймає за половину вступного. Не будьтеж браття і сестри осторонь від українського загалу. Усім нам треба лучитися та йти разом. А крім того треба обезпечити себе на случай каліцтва і смерти і слабости. У вас-же є родина! Так само приступайте до „Обєднання", при якому стоять усі наші правдиво народні організації. Наш відділ вже зложив $18.25 народного податку і які зашлемо до головної каси, щоби дати свою пайку на визвольну роботу у краю.

Нехай ніякі особисті згляди не здержують вас від вступлення до У. Н. Союза і тов-а ім. Франка, бо у ньому будете мати усі права відразу такі самі, як і старі члени. Ой не ходімо, браття, блудом, кождий сам по собі! В такий спосіб не докопаємо нічого. Тільки в лучности є наша сила. Порозбивані, необєднані не зробимо нічого пожиточного ані для себе ані для нашого народу.

Покиньмо самогонку, будьмо тверезі, будьмо патріотами, бо инакше будемо посміховищем поміж другими. Наші власні діти вирічуться нас, бо будуть встидатися темних, запитих і сонних від пятинки родичів своїх. Не опустім слушного часу. Тепер настала така пора, що треба стати разом до громадської роботи, до організації, то або хрунь, або кругом темний чоловік. Покажім, що ми не темні, і не зрадники свого народу. Вступаймо до У. Н. Союза і до Обєднання.

Член в 93 У. Н. С.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Біда не по лісі, а по людях ходить.

Пишу під вражінєм дуже сумної події. Що-йно вернув із похорону. Не подаю імени і порекла небіщика, бо не хочу докидати свого камення на свіжу могилу. Досить уже напсували собі язиків свої і чужі. Коли подаю оце до часопису, то на те, щоби другі брали собі науку із чужого нещастя.

Позавчера довідався, що він помер.

Здибалося двох добрих людий, що пішли збирати збірку, аби було за що поховати. Вступили і до мене.

Із покійним ми здавна знакомі були. Колись і товаришували. А відтак наші дороги розійшлися. Поженилися, завели родину і мало-помалу призабули за себе.

..Десь на якихсь зборах стрінулися. Уже тоді було у нього троєчко дітий. Звиталися тай роспитуємо за своє життя-буття. Йому поводилося незгірше. Роботу мав добру, а що був сильний і здоровий, як дуб, дивився на світ весело. Жінка у нього добра ґаздиня, здорова, опрятна, діти як горішки — чогож ще бажати?

Памятаю, спитав я його, чи належить він і рідня до У. Н. Союза. Він засміявся тай каже: — Або то я збираюся вже вмирати? Та притім, бачиш, товаришу, у мене жінка порядкує усім. А вона, у своїй головці, вирахувала так, що ліпше складати живим, чим на те, що аж по смерти прийде.

Тямлю, як я вговорював його, як апелював до його патріотизму і совісти, але надармо. Він тільки сміявся тай казав: — Е, товаришу, шкода твоєї намови. Я знаю, що ти завзятий Союзовець, але зі мною не порадиш. От трафила коса на камінь!

Відтак уже поважніще доповів: — Моя жінка веде усьо дуже ощадно, так, що ми не без гроший. Уже наскладали пару соток, уже замогли першу біду. Є там пару центів на чорну годину.

Гей, як справедливо каже наша приповідка, що готовий гріш круглий і раз-два розкотиться.

Як почалися його злидні, то аж тепер довідався. Ні з цього ні з того стала вона западати на здоровлю. Якась жіноча хороба кволила її. Хто з нас, у Америці, не знає, що це значить постійна недуга?!

Порошки, піґулки, ріжні ліки, а наконець, як звичайно — операція.

Чимало гроший пішло на лікарів, а притім треба було сидіти дома, дітий пильнувати.

А як біда зачне торочитися, то і кінця її нема. Ледви вона зі шпиталю вернула, ледви поробив він тиждень, другий, аж і до нього причіпилася хороба.

Занедужав спочатку на жолудок і так із сили упав, що за роботу і бесіди не було.

І як тоді зачав вянути, так і зівяв цілком. Почав його мучити сухий кашель. Вислали його десь на якусь фарму, де лічать сухітників, але вже йому ради не дали. Насилу уперся, що відвезли конаючого домів.

За тих кілька місяців, як він був в санаторії, пішла і та решта готівки, яку ще мали в банку.

А як умер, не було навіть за що купити домовини, не було на похоронні видатки.

Добрі люди пішли збирати збірку на поховок. Хто дав, не говорячи нічого, а хто і вилаяв, що як то можна бути у Америці і не стояти в ніякій організації.

Я бачив нині ту бідну вдову по нім і тих її пятеро сиріток маленьких!

Вона пушка духу. Остала без цента, безпомічна, хора. Що станеться із нею та з дітьми?

Чи не кається вона нині, що жалувала колись тих пару центів місячно до У. Н. Союза?

Чи не є це наука для кождого, щоби негайно стати членом нашої організації?

Користаймож із теперішної нагоди та вступаймо усі до У. Н. Союза, бо біда не по лісі ходить, а по людях!

Іван Підгірний.

ПРОБЛЄМА РОБІТНИЦЬ-ДІВЧАТ РОЗВЯЗАНА В БРІДЖПОРТ.

ФАБРИКА GENERAL ELECTRIC COMPANY, ЗАТРУДНЯЮЧА ВЕЛИКЕ ЧИСЛО ЖЕНЩИН, ПОДАЄ ВЗОРЕЦЬ ДЛЯ ГУМАННОГО ОБХОДЖЕННЯ З РОБІТНИКАМИ.

Від нашого кореспондента.

Бріджпорт, 22. січня.

В попередних статтях ми виказали як далеко проник дух гуманітаризму заряд і поводженнє Бріджпортських фабрик. Се є можливо навіть більше видним, і можливо більше важним з людського погляду, в фабриках де працює велике число робітниць женщин.

Відвідини у GENERAL ELECTRIC COMPANY фабриках, виказали в тім згляді надзвичайні прояви, котрі переконуючо і систематично вказують на практичні і вдоволяючі обставини робучих дівчат. Можна сказати сміло, що обставини в яких працюють дівчата в ріжних відділах фабрики, а після котрих суть в змозі провадити вдоволяюче життє і тішитись ним, можуть бути приміром для фабрик по цілих Злучених Державах де працюють женщини і дівчата.

П. G. W. Collins, директор в Індустріяльнім відділі в GENERAL ELECTRIC CO., говорив з доволі великим ентузіязмом про сей дух, яким поводиться компанія супроти своїх робітниць. Він повів мене по ріжних департаментах фабрики і можна було бачити його велику гордість з всіх плянів і предпринять які він завів для поширення вигоди і здоровля та забезпечення життя і каліцтва для женського пола робітників.

Перше що даєсь замітити, се довільні місця, даючі доволі свіжого повітря і світла з всіх сторін.

Фабрика побудована підчас війни через Remington Arms Co., зістала куплена компанією GENERAL ELECTRIC CO. для виробу продуктів маючих на меті вигоду і щастє для людства, замість виробів до нищення підчас війни. Фабрика побудована на сорок акрах і занимає 1.544.000 кубічних фітів в середині. Будинки се сама сталь і цемент. Повали високі а ряд вікон дає доволі світла і свіжого воздуху.

Було приємним бачити щасливі і вдоволені лиця дівчат в ріжних відділах. Всі робили легку роботу без фізичного напружування; тільки знаннє і практика. Без винятків, всі гарно убрані, і колиб Ви не бачили їх при роботі, взялибисьте їх за офісових дівчат. Декотрі з них роблять ручну роботу, як складанне і т. п., другі працюють на малих машинах, котрі вповні охоронені, в сути річи кожда з сих малих машин є цілком обгороджена, заосмотрена автоматичними охоронячами, котрий виключає всяку небезпеку. Кожда машина має свій мотор, котрий можна застановити сейчас. Там де робиться лякерованнє або фарбованнє, дим і одор викидається штучними приряддами так, що робітниці ніяк його не чують.

Бріджпортська фабрика GENERAL ELECTRIC CO. виробляє найбільше малі части уживані до електричних лямпок як fuse plugs, pull sockets, fuses а також малі мотори. Фабрика ся продукує кілька соток тисяч тижнево сих прирядів, а треба знати що декотрі з сих прирядів потребують сотки ріжних операцій.

Поза мущин котрі роблять тяжшу роботу яка є до виконання, під тепер працює понад 1.000 дівчат і женщин в фабриці, і п. Коллінс заявив, що є ще місце і нагода до заняття для богато соток дівчат в його і других фабриках.

Тут є у все заосмотрена аптика, також відпочивальні, реставрація і велика кафетерія, де підчас обідової пори подається перекуску майже по цінам кошту. І так ціна за два кролеси пять центів; ґербата, кава, коко, три центи, бутелька молока пять центів, сендвичі доволі великі, вісім центів. Підчас обідової пори устроюєсь забави для дівчат як танці, співи, а часто запрошується і акторів.

Суть тут також старші женщини які стежать за здоровлєм дівчат, є також сталий доктор, котрий дає поради даром для робітників. Між новими робітницями трафляються часто зле відживлювані дівчата а котрі дістають даром відповідну поживу рано і по обіді для привернення їх до нормального здоровля. Поучаючі, ілюстровані афіши знаходяться на ріжних місцях і поверхах фабрики, які вказують як уживати охоронних приладів і грозяча небезпека непридержуванняся тих-же.

Дівчатам без практики і знання платиться підчас науки ретельна тижнева платня, після чого дістають роботу від кавалка, де заробляють залежно від їх сприту і знання. Пересічна платня дівчат вистарчає вповні до їх вигідного життя.

Напроти фабрик знаходиться велике число гарних дво фамілійних домів, які винаймаються по уміркованим цінам для робітників і їх родин. Яких два блоки дальше знаходяться великі помешкання для женщин які відзначаються улаштованнєм дешевого та однак вигідного і приємного життя для робучих дівчат. Сі помешкання се властиво готелі, або можемо їх звати домами клюбів, з гарними урядженнями поодинчих і подвійних кімнат. Тут нема нічого дешевого в них хиба рент. Поодинчий покій коштує $3.00 тижнево, а подвійний покій з двома ліжками $4.00, або $2.00 від кождої особи. Всі покої виходять на двір. Харч платиться тижнево $5.00 який склалається з першої кляси віктуалів. Дівчата не мусять робити порядки в своїх покоях, сим занимається заряд. В бейзменті однак знаходяться чотирнайцять прален, електричні праси і т. д., де, коли хотять, вони можуть самі прати для себе.

Вони можуть принимати гостий до одинайцятої години вечером в галях принять.

Тут суть ґалі до танців, співів і других забав.

Сі помешкання займають найбільше дівчата зпоза міста, не маючи тут своїх родин. Мешкає тут богато стеноґрафісток і дівчат працюючих в офісах.

Те все творить справді приємні обставини в життю і для життя робучих дівчат.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

Г. В., Маджестик, Кентокі. — Ваша охота їхати хочби зараз, щоби ратувати вітчину з оружем в руках, це думка усіх патріотів. Але ще не наспіла та пора. Тепер треба усім зорганізуватись і складати точно народній податок. Як прийде „свій час", тоді зробиться „своє діло".

А. Ф., Н. Тонаванда, Н. Й. — Не могли ми помістити, бо записалисьте оба боки паперу, а це до друку не пригідне.

А. Б., Вунсакет. — Ваш рахунок занадто пессимістичний. Ляцьких пахолків можна счислити на пальцях, а жидівсько-московська банда уже конає. Біда не у хрунівстві, а в шкаралупництві нашої еміграції. Маси народу не є заражені, але дрімають і хроплять на всі заставки.

І. О., Бруклин. — Спис жертводавців поданий до „Свободи", хоча і не було це нашим обовязком, бо справа не загальна, а місцева — дотичить тільки вашого села.

Мішвокі, Інд. — Ми заждемо на вісти з краю, як то ляшня бдує переводити бранку. Бо таке саме, як у Стрийщині, ведеться скрізь по усій Галичині.

А. М., Вестерлі, Р. Ай. — Не можемо помістити.

П. Ш. — Вірш „Проклятий Лях" не можемо помістити.

Борець, Вунсакет, Р. Ай. — Боятися нема чого, але то біда, що самогонка заставляє спати богато наших людий.

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

КОРТИС БЕЙ, МД. Бр. св. Петра і Павла, від. 81 повідомляє всіх своїх місцевих і позамісцевих членів, що на річнім мітинґу 24. грудня 1922 вибрано отсей новий уряд на 1923 рік: В. Чачка, предс.; І. Букат, з. предс.; М. Шуба, секр.; Т. Валеґа, з. секр.; П. Баворовський, кас.; І. Іванюк, з. кас.; Я. Біленький, А. Химяк і А. Курчинський контрольори; А. Бітнер і О. Макарович, опікуни хорих; П. Міськів, маршалок; І. Баворовський, хорунжий; М. Ястремський і Д. Любинець, тростіси. Мітинґи будуть відбуватися в кожду четверту неділю по першім так як дотепер, о другій годині пополудни в галі церковній. Проситься всіх членів прийти на сей мітинґ і привести хотяй по одному новому членови, бо тепер приймається без жадного вступного до У. Н. Союза лише в січни і в лютім. — В. Чачка, предс.; М. Шуба, секр.

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА. Бр. св Василія, від. 339 повідомляє своїх членів, що звичайний мітинґ відбудеться в неділю, 28. січня с. р., о годині 2. пополудні в домі Укр. Громади під ч. 610 Савт Америкен Стр. Справи дуже важні, тому присутність кождого конечна. Неявившийся член заплатить кару 1 дол., а урядник 2 дол. — І. Сорока, предс.; І. Сорока (с. Мих.), кас.; В. Скольський, секр.

ПОЗІР! СКАЛАТ І ОКОЛИЦЯ!

Сими днями надійшла просьба о допомогу будови Народного Дому в Скалаті. Тому прошу всіх Українців з міста і околиць зійтись в неділю, дня 28. січня о годині 2.30 пополудни до Укр. Нар. Дому, 217 E. 6th St., New York на короткі збори. Філядельфія і околиці! Організуйте окремий Комітет або пишіть по інформації на понизшу адресу: Михаїл Марків, 160 E. 3rd St., New York. 22-23

ПЕРШИЙ ЗЇЗД ЗБАРАЖЧАН В АМЕРИЦІ!

ЗЕМЛЯКИ!

Комітет Збаражчан в Америці запрошує всіх Українців збаражського повіту на **Перший Зїзд Збаражчан,** що відбудеться в **неділю, дня 11-го лютого с. р.,** о годині 11-тій перед полуднем, в гали Українського Народного Дому, 217-219 East 6th Street, New York City.

Збаражчани з New York, Brooklyn, Jersey City, Newark, Passaic, Babylon, Westbury, Hicksville, Paterson, Trenton, Philadelphia і всіх инших місцевостий просимо прибути як найчисленнійше.

ПОРЯДОК НАРАД:

1) Отворенне Зїзду.
2) Справозданне Комітету Збаражчан з дотеперішньої збірки гроший.
3) Реферат про значіння Українського Дому в Збаражи.
4) Реферат про орґанізацію Збаражчан в Америці.
5) Дискусії над рефератами.
6) Внесення і ухвали.
7) Спільна фотографія Збаражчан.
8) Замкнення Зїзду.

Звертаємо увагу, що Наради почнуться точно о год. 11. перед полуднем. 23,29

ЗА КОМІТЕТ ЗБАРАЖЧАН В АМЕРИЦІ:

К. Багрій, предс.; **Д. Редчук,** заступник; **А. Бучак,** касієр; **В. Голубович,** заступник; **М. Крук,** секр. фінансовий; **П. Вакулінський,** секр. рекордовий; **Степан Корпан,** орґанізатор. Тростіси: **Ізидор Демчук, Олекса Кальба, Михайло І. Крук.** Члени Комітету: **М. Яремчук, І. Ковальчук, Теодор М. Гладкий, В. Голубович, П. Ковальчук, І. Ґонта, П. Славута, О. Гудима, В. Наумович, Г. Осінчук, М. Самотіс.**

КООПЕРАТИВНІ МЕШКАННЯ В МИЛВОКІ

Недостача мешкань, яка підчас війни заскочила городське населення Злучених Держав, все ще представляє з себе остру економічну проблему, для якої й доси не найдено ніякої розвязки. Федеральним міністерством торговлі обличено, що в 1922-ім році 1,200.000 американських родин шукало й не могло найти для себе пригожих мешкань. Послідна перепись виказує, що тільки 46 процент населення Америки живе в своїх власних домах, а 54 процент наймає собі мешканне в чужих домах, які значить в першій лінії призначені не для вигоди мешкаючого, а для грошевої користи власника. Розуміється, від недостачі мешкань терпить найбільше біднїща частина населення, якій приходиться мешкати на купі, тісні і в відносинах шкідливих для здоровля. З окрема по великих містах і промислових центрах робітники мусять задовольнятися мешканнем або в старих, покинутих домах, які-б давно вже пора валити, або в новочасних казармах, будованих не задля здоровля і вигоди мешканцям, а щоб помістити як найбільш людей. На свій дім мало котрого робітника стати; хочби й будівля сама собою богато не коштувала, так дім стає дорогий, коли його будує і продає контрактор для свого зиску.

Так само і ще гірше проявилася після війни недостача мешкань мало не всюди в европейських країнах. Та там всюди видно плянове і організоване змагане, щоб її зарадити, і так як приватна ініціятива в постачуванню мешкань скінчилася невдачою і свого завдання не сповнила, то мало не всюди те завдання взяли на себе громадські установи і організації та виконують його шляхом кооперативного будівництва. Будівельні спілки одержують грошеві позички а то й просто субсидії від міст, повітів та держави і по правилам кооперації всі засоби уживаються не задля зиску будівничим, а саме для будови як найбільш і як найлекших мешкань.

Першу в Америці спробу такого кооперативного будівництва зроблено в полідних роках місто Милвокі (Висконсин). В 1920-ім році на основі пляну виробленого міською будівельною комісією заінкорпоровано там кооперативну організацію задля будови „домів з городами" (Ґарден Гомс Ко.) з такими цілями: будову домів для мешкання з виключенням приватних зисків і рострати; виключенне спекуляції землею; колективна власність мешкаючих робітників з тим, щоб та власність не перешкаджала їм в случаю потреби переїхати з Милвокі куди инде; економічне і доцільне урядженне вулиць, каналізації, водопроводів, освітлення, городів і парків; використанне всякого технічного знання і артистичного хисту на користь домовласникві.

Кооперативою було куплено 28 акрів землі в місті, а в добрім і приступнім місци, виготовлено артистичні пляни для цілої кооперативної кольонії і для кожного дому і почато будову. В 1922-ім році було вже готових 90 домів, решта має бути викінчена сего року. Дім з пяти компатами коштує (разом з вартістю землі) $4,000, з шести комнатами 4,500.

Гроші добуто таким способом, що зорганізована на лад корпорації кооператива випустила паї (шери) на продаж, як звичайно двоякого роду. „Преферд стак" дає пять відсотків проценту і його купувати можуть не тільки майбутні мешканці, а всякий, хто хоче безпечно інвестувати свої гроші. Замір був такий, щоб як найбільше грошей вложили таким способом в підприємство міста та инші публичні установи стейту Висконсин, та взагалі ходило о те, щоб добути грошей на купно землі і будову домів. „Камон стак" можуть купувати лише самі чиншівники, що мешкають в домах побудованих кооперативою. А саме кождий мусить взяти шерів на таку суму, скільки коштує його дім, — не менше ні більше купувати йому не вільно. Готовими грішми, розуміється, не платить, — звичайно й не має їх, — а сплачує ратами на протязі двайцяти літ. За дім з шести комнатами платить таким способом $27.08 на місяць. Ті гроші кооператива уживає на те, щоб сплачувати „преферд стак" і таким способом збуватися пайщиків, які властиво не є кооператорами, а тільки інвестували свої гроші. В міру того, як вони дістають свої гроші назад і вступаються, організація набирає справжного кооперативного характеру, значить учасниками стають тільки ті, що сами мешкають, і кожний з них має однакове число шерів і однакові права.

Одначе се не значить, що він дімкупує і стає його власником. Власником землі і домів є ціле кооперативне товариство, в якім мешканець кожного дому має свій пай. Коли вартість землі зростає, так се виходить на користь цілій групі, а не окремим членам. Таким способом виключається теж спекуяція землею. Кооперативна організація не має такої цілі, щоб помогти своїм членам дешево набути собі дім на власність і потім продати його з зиском. Її завданнє — постарчити своїм членам добрі мешкання без земельної спекуляції і приватного зиску, та за те під колективною управою самих мешканців.

Окрім оплати своїх шерів мешкаючий платить що місяця ще деяку суму на податки, поправки, адміністрацію, забезпеченне від огню та на случай смерти або випадку, щоби його наслідники могли далі мешкати. Після сплати всіх шерів лишаються вже тільки ті оплати.

Поки що він платить не зовсім мало, та богато менше, як мусів-би заплатити за те саме де-инде. Виключенне спекуляції і приватних зисків, гуртове купно землі і будівельного матеріялу, врешті будова богатьох домів нараз, все те значно зменшає кошти. З другого боку член кооперативи дістає дім великий, добре й гарно збудований, з городом і свіжим воздухом. Якби обставини змушували його перебратися до иншого мешкання або виїхати з Милвокі, організація обвязана звернути йому всі гроші, які він до того часу заплатив за свої шери.